

IMPACTUL GEOPOLITIC AL SUMMITULUI NATO DIN ȚARA GALILOR PE AXA MAREA NEAGRĂ-MAREA BALTICĂ

L'IMPACT GEOPOLITIQUE DU SOMMET DES PAYS DE GALES SUR L'AXE MER NOIRE – MER BALTE

General de brigadă (r) prof. univ. dr. Gheorghe VĂDUVA*

Rezumat: Summitul NATO din Țara Galilor a reprezentat o abordare directă și tranșantă a problematicii de securitate în noile condiții, deosebit de periculoase, declanșate de criza din Ucraina, de instabilitatea Orientului Mijlociu și de acțiunile agresive, greu de stopat, ale Statului Islamic. Alianța s-a reactivat, a intrat în dispozitiv pe limita extinsă a arealului euroatlantic, la frontiera cu Rusia, pe axa Marea Neagră-Marea Caspică. Cu acest prilej, au fost relevate mai ales amenințările războiului de tip hibrid și, în consecință, măsurile ce se cer luate de Alianță și de membrii săi pentru a face față noilor provocări ale acestor vremuri. Ca urmare a crizei din Ucraina, a intervenției Rusiei în acest conflict și anexării de către aceasta a Crimeii, dar și a celorlalte amenințări, precum și a planului de reactivitate al Alianței, este posibil ca axa Marea Neagră-Marea Baltică să devină un fel de nouă cortină de fier, mai exact, o nouă falie strategică Est-Vest, care trece chiar prin inima Europei, cu efecte geopolitice deosebite.

Cuvinte-cheie: summit NATO; plan de reactivitate; criza ucraineană; amenințări; război hibrid.

Resumée: Le sommet OTAN de Pays des Gales a représenté une manière directe et tranchante d'envisager les nouveaux défis de la problématique de sécurité, très menaçantes, déclenchés par la crise d'Ukraine, par l'instabilité du Moyen Orient et par les actions très agressives, difficile a les stopper, de l'Etat islamique. Alliance s'est réactiver, s'est déployé sur limite élargie, a la frontière avec la Russie, sur l'axe Mer Noire-Mer Balte. A cette occasion, on a relevé surtout les menaces de la guerre hybride et, en conséquence, les mesures que l'OTAN et ses membres doit les mettre en œuvre pour répondre d'une manière adéquate aux ces risques de ce temps. Comme suite de la crise ukrainienne, de l'intervention de la Russie dans ce conflits et de l'inclusion de Crimée dans les frontières de la Russie, mais en y considérant les autres menaces aussi et le plan de réactivité de l'OTAN, il est très possible que l'axe Mer Noir-Mer Balte devenir un nouveau rideau de fer, plus exact, une nouvelle faille stratégique Est-Ouest qui passe justement par le cœur de l'Europe, avec des effets géopolitiques grandes et imprévisible.

Mots-clefs: sommet OTAN; plan de réactivité; crise ukrainienne; menaces; guerre hybride.

---

* General de brigadă (ret) dr., membru de onoare al Academiei Oamenilor de Știință din România, Secția Științe Militare, cercetător științific gradul I, email: vaduvageorge@yahoo.fr

1. Argument

Summit-ul NATO din Țara Galilor, din 4-5 septembrie 2014, trebuia să fie unul de rutină, prin care se încheia un mandat al unui secretar general al Alianței și debuta un altul, pentru un nou secretar. Din păcate, acest summit a avut loc într-un moment foarte delicat pentru securitatea spațiului euroatlantic, mediul de securitate din Estul continentului european fiind deteriorat grav, printr-o nouă criză, fără precedent, cea din Ucraina, soldată, până la această dată, cu peste 4000 de morți, cu modificarea frontierelor ucrainene și ale Rusiei, cu generarea unor amenințări noi, hibride și pe termen lung. Statele Unite ale Americii și Uniunea Europeană consideră că principalul vinovat pentru declanșarea și escaladarea acestei crize este Rusia, prin acțiunile sale agresive asupra Ucrainei, în timp ce Rusia acuză Occidentul care nu a dorit altceva decât să continue acțiunile sale de extindere a UE și a NATO, să aducă NATO la frontierele sale estice și să pună în operă vechea lui strategie Anaconda, generată de Statele Unite, cea de încercuire, îndiguire și sufocare a Rusiei. De ambele părți, termenii au fost și sunt duri și ireconciliabili, iar războiul declanșat în spațiul ucrainean între separatiștii pro-ruși din estul țării și forțele guvernamentale se pare că este unul mult mai amplu și mai complex, care depășește cu mult chiar și noul concept de război hibrid, folosit în Declarația summitului din Țara Galilor, devenind o confruntare complicată între două tabere deja ostile, de o parte, situându-se Statele Unite și Uniunea Europeană și, de cealaltă, Rusia. Acest summit al NATO a spus totuși lucrurilor pe nume, urmărind atât descurajarea Rusiei în ceea ce privește criza ucraineană, cât și relevarea, cât se poate de clară, a noilor amenințări la adresa mediului de securitate, așa cum sunt ele identificate și evaluate din perspectivă euroatlantică.

Rusia, folosindu-se de referendumul populației din peninsulă, a reanexat fulgerător Crimeea, un fel de Coastă de Azur a Imperiilor Rus și Sovietic de odinioară, dar și principala bază a flotei rusești a Mării Negre, una dintre cele trei porți de ieșire a Rusiei la Oceanul cald și una dintre cele patru flote importante ale Rusiei, cealaltă trei fiind: Flota Baltică, Flota Nordului și Flota Pacificului.

Neîndoielnic, Rusia a sprijinit de la început acțiunile separatiștilor din zona Donețkului și din cea a Luganskului deși, în pofida argumentelor aduse de Occident, a dovezilor evidente (imagini luate din satelit și informații culese la fața locului și prin alte surse etc.), a negat tot timpul acest lucru. Era însă de înțeles pentru oricine că, în conflictul armat declanșat în Estul Ucrainei între niște rebeli înarmați (cu ce fel de arme și de către cine?!) și forțele armate regulate ale Ucrainei, la care s-au adăugat și batalioanele de voluntari create împotriva rebelilor, aceștia din urmă – rebelii separatiști – nu aveau, practic, nicio șansă. Să nu uităm că forțele armate ucrainene (la care s-au adăugat și batalioanele voluntare) au acționat asupra rebelilor cu avioane de luptă moderne (Suhoi 24 și Suhoi 25), cu

tancuri, mașini de luptă ale infanteriei, elicoptere și forțe speciale, din bazele de dislocare sau pe un teritoriu foarte bine cunoscut, în timp ce rebelii, dacă n-ar fi fost sprijiniți de nimeni, n-aveau cum să se opună acestor forțe doar cu niște Kalașnikovuri sustrate sau achiziționate cine știe de unde și cum.

Desfășurarea acestui război de tip hibrid, cum este el denumit în documentele NATO, relevă câteva aspecte care arată că astfel de scenarii au fost prevăzute din timp, că forțele rebele s-au pregătit efectiv pentru astfel de acțiuni și că ele au fost susținute atât operațional, cât și logistic de către o mare putere militară. Până în luna iulie, rebelii reușiseră să scoată din luptă peste 14 avioane de luptă și elicoptere ale forțelor ucrainene, la care se adaugă și doborârea, probabil accidentală, probabil cu o rachetă de tip BUK, a unui avion Boeing 777, al unei companii aeriene malaieziene, zborul MH-17, cu 298 de persoane la bord. Mai mult, chiar în momentele când conducerea de la Kiev anunța că este pe punctul de a încercui forțele rebele și de a le tăia legăturile cu Estul, Moscova a anunțat un ajutor masiv (peste 900 de camioane) pentru populația civilă din zonă, iar forțele rebele (forțele teroriste, cum le-a numit Kievul) au trecut la ofensivă pe trei direcții (Lugansk, Donețk și Mariupol), încercuind o parte din forțele ucrainene și creând, chiar în ziua summitului NATO, un *fait accompli*. O astfel de ofensivă nu putea fi declanșată decât cu un sprijin de foc și logistic masiv și cu o conducere strategică pe măsură, exact la momentul cel mai potrivit pentru a forța conducerea de la Kiev să negocieze cu rebelii și Occidentul să admită situația de fapt și existența acestei zone controlată de separatiști¹. Ofensiva forțelor rebele a fost o surpriză de proporții, întrucât a demonstrat o capacitate operațională nebănuită care a pus în dificultate forțele Kievului și a atins acel aliniament care, dacă ofensiva s-ar fi continuat în acel ritm, ar fi pus în pericol inclusiv Kievul. Acest lucru nu-l puteau face decât rușii sau chiar rebelii, dacă ar fi fost din vreme pregătiți pentru astfel de acțiuni foarte dificile și foarte greu de condus și sprijiniți masiv cu informații, armament sofisticat și tehnică de luptă modernă, cu forțe speciale, cu artilerie și blindate.

În pofida avertismentelor date de Occident și protestului Kievului, convoiul rusesc de 900 de camioane, cu ajutoare pentru populație, a intrat în regiunile din sud-estul Ucrainei fără aprobarea Kievului și fără supraveghere din partea reprezentanților Crucii Roșii Internaționale, care nu au primit garanții de securitate.

Chiar în ziua Summitului, la Minsk, sub supravegherea OSCE și a Rusiei, s-a semnat un acord de încetare a focului, în 12 puncte, care a consemnat, de fapt, o realitate de pe front și a anunțat un parcurs dificil și îndelungat pentru rezolvarea acestei situații. La această criză extrem de gravă, se adaugă criza deja cronicizată din Siria, situația complicată din Orientul Mijlociu, îndeosebi cea din Irak, și ofensiva Statului Islamic, una dintre cele mai teribile organizații teroriste care, prin

---

¹ Gheorghe Văduva, *Război hibrid sau conflict geopolitic cu geometrie perversă?*, Revista Univers Strategic nr. 19 din 2014, pp. 9-34.

intensitatea acțiunilor sale, reprezintă unul dintre acele pericole care pot compromite toate eforturile depuse până acum, precum și pe cele viitoare, ale comunității internaționale pentru soluționarea problemelor de aici.

În aceste condiții, au avut loc lucrările Summitului NATO din Țara Galilor, așteptate cu mare interes nu doar de către membrii Alianței, ci de către întreaga comunitate internațională, NATO reprezentând acea forță uriașă capabilă să asigure coerență și stabilitate arealului său și să contribuie efectiv la soluționarea crizelor acestui început de secol. De aceea, și declarația summitului este una care cuprinde nu mai puțin de 113 paragrafe, care înseamnă, de fapt, 113 probleme și 113 răspunsuri date de Alianță pentru soluționarea acestora.

Dar, așa cum rezultă din această declarație și din celelalte documente ale summitului, efortul NATO este concentrat în acest final de an pentru securitatea arealului euro-atlantic, îndeosebi în zona răsăriteană (dar nu numai) și reactivării forțelor, mijloacelor, dispozitivelor conceptelor, politicilor și strategiilor sale în context.

Mesajul dat de acest summit – poate cel mai important după cel de la Roma, din 1991 – este acela al coerenței, unității, stabilității, forței, capacității și reactivității Alianței, într-un moment în care zarurile au fost din nou aruncate. Falia strategică Marea Neagră - Marea Caspică s-a reactivat, iar politicile și strategiile de conexiune euro-asiatică (Europa având tehnologii, Asia având resurse) se dovedesc a fi nu doar insuficiente și inconsistente, ci și nerealiste.

A fost de-ajuns scânteia generată de modul în care Rusia a perceput Summitul de la Vilnius al Parteneriatului Estic din toamna anului 2013, pentru ca întregul edificiu al unei construcții europene care ar fi putut fi durabilă și benefică pentru toată lumea (tocmai în sensul unui concept eurasiatic modern, dar pe care Rusia nu a înțeles-o așa, ci ca pe o strategie de îndiguire a teritoriului său asemănătoare celei din timpul Războiului Rece) s-a fisurat exact în spațiul cel mai important al acestui parteneriat, în cel al Ucrainei. Pentru că aici există vulnerabilitățile cele mai mari și falia cea mai profundă în ceea ce privește idealurile și aspirațiile populației, Estul și Vestul Ucrainei fiind în opoziție, dacă nu chiar în conflict. Populațiile din Vest și Nord-Vest sunt pro-europene și doresc aderarea cât mai rapidă la Uniunea Europeană, în timp ce populațiile din Estul și Sud-Estul țării sunt ruse sau rusofone și nu doresc acest lucru, ci fie alipirea la Rusia, fie federalizarea Ucrainei, fie un regim de autonomie substanțială și apropiere semnificativă de Rusia.

Așadar, Ucraina însăși este o țară sfâșiată, a cărei atitudine, în ultimul sfert de veac, n-a fost suficient de clară nici în relațiile sale cu Vestul, nici în cele cu Estul, nici măcar cu sine, devenind, în acest timp, singurul perdant, așa cum o spune însuși ambasadorul acestei țări la București². Fiind așezată în vecinătatea

² Sursa: <http://www.ziare.com/international/ucraina/ambasadorul-ucrainei-la-bucuresti-suntem-in-stare-de-razboi-nedeclarat-intre-ucraina-si-rusia-interviu-1318915>, accesat la 25.11.2014

estică a Europei și în coasta vestică a Rusiei, Ucraina, în loc să fie un spațiu de conexiune între Rusia și Uniunea Europeană, de armonizare a intereselor Est-Vest, a devenit un fel de țară-tampon, o țară cu probleme, așezată la marginea marelui interes strategic al Rusiei, în zona pe care această mare putere nucleară o consideră de siguranță strategică pentru ea, și la frontiera estică a Uniunii Europene, Bruxelles-ul considerând-o una dintre țările cele mai importante ale Parteneriatului Estic și, în consecință, foarte importantă pentru vecinătatea ei liniștită, pentru securitatea ei în această parte a lumii.

Interesant este și faptul că și Statele Unite le Americii au acordat și acordă Ucrainei un interes cu totul special, deși se știe foarte bine că o astfel de atitudine nu poate fi nicidecum pe placul Rusiei, ci, dimpotrivă, poate ofensa foarte tare această țară cu care americanii au deja un parteneriat strategic. Sau, poate că tocmai de aceea. Desigur, Uniunea Europeană a fost destul de atentă la sensibilitățile Rusiei, dar Rusia nu a perceput Parteneriatul Estic ca pe o politică europeană de vecinătate liniștită, ci ca pe o modalitate de „ocupare” de către Occident a spațiului său de siguranță strategică. Cel puțin, așa rezultă din declarațiile oficialilor de la Moscova, dar și din analizele care se fac pe această temă.

2. Vecinătăți neliniștite, controversate, risc înalt de insecuritate

Criza ucraineană, așa cum se subliniază în Declarația acestui summit, a fost declanșată de acțiunile agresive ale Rusiei la adresa acestei țări. Potrivit acestei declarații, acțiunile Rusiei au afectat conceptul unei Europe a păcii, libere și unitare. Declarația summitului NATO nu intră în detalii, nu explică și nu motivează această afirmație, ci doar relevă încălcarea de către Rusia a tuturor normelor internaționale privind relațiile dintre state, respectarea frontierelor și a documentelor la care comunitatea internațională lucrează de zeci și zeci de ani.

În viziunea Summitului NATO din Țara Galilor, situația creată în Ucraina nu este însă singura care afectează conceptul european de securitate. La aceasta se adaugă instabilitatea în creștere a vecinătății meridionale, a Orientului Mijlociu și a nordului Africii, precum și amenințările transnaționale și multidimensionale care devin din ce în ce mai numeroase și mai greu de gestionat. „Aceste elemente – se precizează în declarația summitului – pot avea, toate, consecințe pe termen lung asupra păcii și securității în regiunea euroatlantică și asupra stabilității la scară mondială”³.

Acesta este punctul de vedere oficial al țărilor membre NATO, exprimat tranșant în Declarația Summitului din Țara Galilor din debutul toamnei anului 2014. În aceste condiții, așa cum se subliniază în paragraful 2 al Declarației, NATO

---

³ Declarația Summitului din Țara Galilor publicată de șefii de state și de guverne participanți la reuniunea Consiliului Atlanticului de Nord ținută în Țara Galilor la 4 și 5 septembrie 2014, http://www.nato.int/cps/fr/natohq/official_texts_112964.htm?selectedLocale=fr

rămâne o sursă esențială de stabilitate într-o lume imprevizibilă. Alianța este și rămâne unită, prin sistemele ei de valori, prin obiectivele și principiile Cartei ONU, constituindu-se, în continuare, într-un cadru transatlantic ferm și viabil pentru o apărare colectivă și într-un forum esențial pentru consultări și luarea unor decizii între aliați în probleme de securitate.

S-au reafirmat, la acest summit, cele trei sarcini fundamentale ale Alianței înscrise în conceptul strategic: *apărarea colectivă*, *gestionarea crizelor* și *securitatea cooperativă*.

Așa cum bine se știe, după Summitul de la Roma din 1991, NATO, care avea, până la acea dată, doar rolul de *apărare colectivă*, potrivit art. 5 din Tratatul de la Washington, și-a extins misiunile și la cele de *gestionare a crizelor* și, implicit, la cele de *securitate cooperativă*. Acest lucru a rezultat din cerințele efective ale mediului de securitate, din necesitatea ca membrii Alianței să beneficieze nu doar de un concept de apărare colectivă, valabil în timp de război, ci și de unul, devenit viabil după spargerea bipolarității, care, în esența lui, se concentrează pe gestionarea crizelor și conflictelor și pe securitatea membrilor săi, o securitate de tip cooperativ, absolut necesară în condițiile recrudescenței amenințărilor, inclusiv a celor de tip terorist. Forțele NATO asigură, în fiecare zi, securitatea arealului euroatlantic și a membrilor săi, care este fundamentul prosperității membrilor Alianței și al modului lor de viață. Fără securitate, nu există nici prosperitate și nici libertate.

La acest summit a fost aprobat planul de acțiune denumit „reactivitate”. Acest plan comportă o serie de măsuri impuse de schimbările în mediul de securitate la frontierele NATO și dincolo de ele, care se constituie:

- ca răspuns la provocările Rusiei și la incidența strategică a acestora;
- ca răspuns la riscurile și amenințările generate de vecinătatea meridională, de Orientul Mijlociu și de Africa de Nord;
- ca modalitate de consolidare, în continuare, a apărării colective;
- ca o consolidare a capacității de gestionare a crizelor;
- ca o contribuție necesară la garantarea faptului că NATO rămâne, în continuare, o alianță puternică, bine pregătită, robustă și reactivă, capabilă să facă față provocărilor actuale și viitoare, indiferent de unde ar veni acestea.

Elementele principale ale acestui plan de reactivitate includ:

- măsuri de asigurare a Aliaților (*prezență aeriană, terestră și maritimă continuă* și o *activitate militară semnificativă* în Estul Alianței, ambele prin rotație; aceste măsuri sunt flexibile și modulare, în raport cu evoluția situației de securitate);
- adaptarea la noile condiții ale posturii militare strategice a Alianței (în principal, consolidarea Forței de Reacție Rapidă a NATO (NRF)).

În acest cadru, s-a stabilit constituirea unei *Forțe Operaționale Interarme*, la un nivel foarte înalt de pregătire (VJTF), capabilă să se desfășoare în câteva zile, îndeosebi la frontierele țărilor NATO. Această Forță are o componentă principală

terestră, cu elemente aeriene, maritime și de operații speciale. Se vizează, de asemenea, realizarea unor infrastructuri, prepoziționarea unor echipamente și a unor elemente logistice, desemnarea unor baze specifice și întărirea Alianților situați la periferia NATO, în sensul punerii în operă a unui concept de descurajare și în cel al apărării colective;

- menținerea capacității reactive și a coerenței forțelor țărilor aliate, pentru îndeplinirea întregii game de misiuni, inclusiv pentru descurajarea unor agresiuni împotriva acestor țări;

- consolidarea forțelor navale permanente (SNF);

- menținerea unei structuri de comandament suplă, robuste și eficiente, îndeosebi a cartierului general al Corpului multinațional nord-est, ca platformă de cooperare regională.

Tot din acest plan de reactivitate face parte și actualizarea *Inițiativei de Interconexiune a Forțelor* (CFI) aprobată la Chicago, care va contribui la garantarea unei coerențe totale între elementele care participă la exercițiile generate de aplicarea conceptului de reactivitate.

Toate aceste măsuri și numeroase altele au ca scop menținerea unui înalt nivel de pregătire, de coerență și de reactivitate, astfel încât NATO să fie în măsură să facă față amenințărilor pe care le constituie, la ora actuală, războiul hibrid, definit pe un evantai foarte larg de măsuri și acțiuni militare, paramilitare și/sau civile, disimulate sau nu, care sunt puse în operă întrunit, succesiv, simultan și integrat.

În acest sens, în Letonia, a fost creat un centru de excelență pentru comunicații strategice în acest domeniu, omologat de NATO, iar în Estonia un centru de excelență de pregătire în domeniul apărării și securității cibernetice.

Aceste două concepte – *război hibrid* și *reactivitate* – au constituit, de fapt, preocupările esențiale ale acestui summit, ca domenii și suporturi de resetare și actualizare nu doar a teoriilor, ci și a politicilor și strategiilor de securitate și de apărare.

Creșterea cheltuielilor militare, cooperarea industrială în domeniul apărării, eforturile NATO și cele ale UE în problema capacităților sunt, de asemenea, domenii deopotrivă necesare și complementare conceptului de reactivitate. În acest sens, summitul a stabilit ca, într-un interval de zece ani, să se realizeze de către toate țările membre următoarele obiective:

- un nivel minim al cheltuielilor militare de 2%;

- 20% din bugetul apărării să fie destinat echipamentelor;

- forțele terestre, aeriene și navale ale Alianților să corespundă cerințelor NATO și să fie capabile să opereze împreună.

Desigur, Summitul NATO din Țara Galilor a condamnat în termeni foarte fermi Rusia pentru intervenția sa (pe care Rusia nu o recunoaște) în Ucraina, pentru anexarea Crimeii și, în general, pentru atitudinea acestei țări față de politicile

Uniunii Europene și de cele ale Alianței, pentru nerespectarea dreptului internațional și a principiilor Cartei ONU, pentru comportamentul ei față de Georgia și de Republica Moldova și pentru violarea angajamentelor de securitate și a Actului final de la Helsinki, pentru neaplicarea în continuare a Tratatului asupra forțelor convenționale, pentru folosirea mijloacelor militare în scopuri coercitive și pentru multe alte lucruri pe care Alianța le consideră ca reprezentând o amenințare gravă la adresa securității internaționale.

Cu alte cuvinte, în viziunea acestui summit, Rusia devine o amenințare la adresa securității internaționale. Această afirmație este deosebit de gravă, întrucât Rusia nu este o țară oarecare, ci o mare putere nucleară. Mai mult, o astfel de concluzie, formulată într-un summit al celei mai mari și mai puternice alianțe din câte au existat vreodată pe Terra, are efecte extrem de grave, generând, de fapt, așa cum susțin unii autori, un nou Război Rece și, considerăm noi, împreună cu alți autori⁴, o nouă falie strategică Est-Vest, care trece chiar prin inima Europei, pe axa Marea Neagră-Marea Baltică.

Nu toată lumea este însă de acord cu o astfel de concluzie a summitului NATO, care aruncă întreaga vină asupra Rusiei pentru această criză. John Mearsheimer, profesor de Științe Politice la Universitatea din Chicago și reprezentant important al școlii neorealiste a teoriei relațiilor internaționale, într-un articol publicat în *Foreign Affairs*, comparând cele două atitudini – cea a Occidentului, care acuză Rusia de criza din Ucraina și cea a Rusiei care condamnă Occidentul, îndeosebi Statele Unite, pentru declanșarea acestei crize –, analizează partea de responsabilitate care revine Occidentului. Profesorul american consideră că, de fapt, Occidentul este acela care a elaborat și a pus în operă o strategie mai vastă pentru scoaterea Ucrainei de pe orbita Rusiei și atașarea ei la arealul strategic occidental. În acest sens, Statele Unite au investit, începând din 1991, peste cinci miliarde de dolari în peste 60 de proiecte pentru a ajuta Ucraina să realizeze un viitor pe care ea îl merită,⁵ alături de țările occidentale și de valorile lor democratice. Aceste investiții sunt normale și benefice pentru o țară democratică, suverană și independentă, care are nevoie de sprijin, însă Ucraina, fiind situată la granița dintre Rusia (care suspectează Occidentul și îndeosebi Statele Unite de politici și strategii contra Rusiei) și Uniunea Europeană (care percepe Ucraina ca pe o țară normală, în drept să-și aleagă singură un drum european, alături de democrațiile occidentale și pe Rusia drept oponentă la un astfel de parcurs al țărilor care au făcut cândva parte din fosta Uniune Sovietică), este nevoită să-și suporte propria condiție generată de aceste vecinătăți și de aceste concepte. În continuare, după ce analizează

⁴ Gheorghe Văduva, *Geopolitica unei falii remanente*, în revista *Univers Strategic* nr. 2(18), pp. 11-48

⁵ John Mearsheimer, *Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault*,

<http://www.foreignaffairs.com/articles/141769/john-j-mearsheimer/why-the-ukraine-crisis-is-the-west-fault>, accesat la 26 noiembrie 2014

esența și marginaliile acestei crize, profesorul John Mearsheimer relevă că Statele Unite și aliații europeni se confruntă cu o alegere în ceea ce privește soluționarea crizei ucrainene: continuarea actualei politici, care va duce la exacerbarea ostilităților cu Rusia și la devastarea Ucrainei – un scenariu din care toată lumea va pierde –, sau crearea unei Ucraine neutre și prospere, care nu amenință Rusia, mai exact, care nu se constituie într-o nouă bază de îndiguire a Rusiei de către Occident, așa cum percepe Moscova scopul politicii Occidentului față de Ucraina, și care ar permite astfel Occidentului să repare relațiile sale cu Rusia. Totuși, Ucraina, mai puțin regiunile separatiste, a optat pentru un parcurs european, pentru Uniunea Europeană și se pare că un astfel de parcurs este deopotrivă pe placul populației din vestul țării, care a votat masiv această opțiune, în pofida unei realități dramatice de pe front și votului masiv antieuropean și pro-Est al separatiștilor.

Georgio Gallo, într-un articol intitulat „*La crise ukrainienne: empathie et dynamique*” pune în discuție această criză dintr-o perspectivă a analizei împrejurărilor care au dus la cel de-Al Doilea Război Mondial. Putin nu poate fi comparat cu Hitler, iar extinderea spre Est a NATO pare a fi, în viziunea acestui analist, o eroare întrucât nu s-a ținut seama de înțelegerile care au dus la unificarea Germaniei și la reconfigurările geopolitice ulterioare. Datorită slăbiciunii sale, Rusia nu a reacționat, cel puțin până în aprilie 2008, când, cu prilejul Summitului de la București, s-a opus categoric aderării la Alianța a Ucrainei și Georgiei. Este și motivul pentru care trupele rusești au intrat în Georgia în august 2008⁶.

Stephen F. Cohen constată că noi asistăm, la ora actuală, la cea mai periculoasă confruntare între Rusia și Statele Unite din ultimele decenii, fără îndoială cea mai gravă de la criza rachetelor din 1962 încoace. Această criză ar putea duce la o confruntare directă între NATO și Rusia, noul Război Rece fiind mult mai grav decât precedentul⁷.

Pierre Van Grunderbeek consideră că criza ucraineană nu este decât ultima provocare a ultraconservatorilor occidentali pentru realizarea dominației globale a Statelor Unite care trebuie impusă cu orice preț. Dar, orice s-ar spune, Crimeea nu se mai poate întoarce la Ucraina decât cu prețul unui război care ar putea fi sau deveni nuclear. Aici este vorba de a alege între dreptul popoarelor la autodeterminare (Art. 1 din Carta ONU) și principiul inviolabilității frontierelor (*uti possidetis juris*).⁸.

⁶ Sursa: <http://blogs.mediapart.fr/blog/segesta3756/151114/la-crise-ukrainienne-empathie-et-dynamiques-de-guerre-de-georgio-gallo>, accesat la 26 noiembrie 2014

⁷ Stephen F. Cohen, *Hérétiques contre faucons*: <http://www.monde-diplomatique.fr/2014/10/COHEN/50877>, accesat la 28 noiembrie 2014

⁸ Pierre Van Grunderbeek, *La Russie, l'Ukraine, la Crimée et la bague de fiançailles*, <http://www.mondialisation.ca/la-russie-lukraine-la-crimée-et-la-bague-de-fiançailles/5415269>, accesat la 28 noiembrie 2014

În acest timp, Rusia, sub presiunile sancțiunilor economice aplicate de către Occident și ale efectelor acestora (deloc neglijabile pentru o economie care nu și-a găsit încă vigoarea), își caută noi parteneri în rândul marilor puteri asiatice (China, India și chiar Iran) și, mai ales, în țările forumului BRICS (Brazilia, Rusia, India, China, Africa de Sud). Rusia este interesată în extensia competențelor, rolurilor și misiunilor Organizației de Cooperare de la Shanghai (OCS) și chiar în posibila transformare a acesteia într-un fel de alianță de securitate și apărare a Asiei – un fel de „ATO” asiatic –, dar în contrapondere la NATO. Deja, în fiecare an, membrii Organizației de la Shanghai desfășoară exerciții militare comune pe teme de interes pentru membrii OCS⁹.

Rusia și China doresc ca, și prin această organizație, să-și coordoneze eforturile diplomatice și militare pe trei axe importante, așa cum le definește China și care vizează: combaterea terorismului, a separatismului și a extremismului. De asemenea, acest demers se înscrie în voința celor două mari puteri și a celorlalți membri de a spori capacitatea autonomă de apărare a continentului asiatic împotriva oricăror amenințări, fără a face apel la forțe exterioare, cum ar fi NATO sau Statele Unite¹⁰.

Se pare că ambiția acestei organizații este aceea de a deveni o alianță militară după model NATO condusă de China. În luna august 2014, a avut loc, în Mongolia interioară, adică în nordul Chinei, cel mai mare exercițiu al OCS, care a reunit 7000 de militari din cele șase state membre, forțe terestre, forțe aeriene, avioane fără pilot, unități pentru operații speciale, structuri de contraspionaj, sisteme de apărare antirachetă etc. Rusia a trimis la acest exercițiu elicoptere de asalt Mi-8 AMTS, avioane Suhoi 25, în timp ce China a desfășurat echipamente militare foarte moderne, cum ar fi elicopterele WZ-10 și WZ-19.

Pe 23 decembrie, va avea lor la Moscova o sesiune a Consiliului de securitate colectivă al OTSC (Organizația Tratatului de Securitate Colectivă) și o reuniune a Consiliului Economic Eurasiatic Superior, care va consacra adeziunea Kirghistanului la Uniunea Economică Eurasiatică (UEEA). De la 1 ianuarie 2015,

⁹ Cum bine se știe, această organizație interguvernamentală asiatică a fost creată în 2001, fiind succesoare a unui grup informal format în 1966, la inițiativa Chinei, și care reunea marile puteri din zonă (China și Rusia) cu o parte dintre țările Asiei Centrale (Kazahstan, Kirghistan și Tadjikistan), după implozia Uniunii Sovietice, în ideea dezvoltării unei cooperări politice și militare. China avea în vedere gestionarea comună a unor probleme sensibile cu care ea însăși se confrunța, cum ar fi, spre exemplu, unele amenințări ce puteau afecta cea mai mare regiune a sa, zona uigură, Xianjang. În 2001, a aderat la această organizație și Uzbekistanul. Actualmente, această organizație are șase membrii, reunind un sfert din suprafața globului și 60 la sută din populația Terrei, cinci membri observatori: Afganistan, India, Pakistan, Iran și Mongolia, precum și trei parteneri de dialog: Sri Lanka, Belarus și Turcia.

¹⁰ Flavian Iszurin, *Développement de la solidarité asiatique: le cas de l'Organisation de coopération de Shanghai*, <http://blog-famgbf.com/dir/blog/developpement-de-la-solidarite-asiatique-le-cas-de-lorganisation-de-cooperation-de-shanghai/>

UEEA va avea în componere: Belarus, Rusia, Kazahstanul și Kirgistanul. Aceste țări au realizat deja Uniunea Vamală.

Centrarea efortului Rusiei pe zona asiatică, inclusiv în domeniul resurselor energetice (China fiind unul dintre cei mai mari consumatori ai lumii) poate afecta, în timp, relațiile sale cu Uniunea Europeană, dar, în pofida acestei crize, o ruptură între Uniunea Europeană și Rusia, în afară de faptul că nu are un suport realist, n-ar folosi nimănui. La urma urmei, Rusia este o țară deopotrivă europeană și euro-asiatică.

3. Noi caracteristici ale mediului de securitate pe axa Marea Neagră – Marea Baltică

Comportamentul Rusiei, în viziunea summitului, ar putea avea efecte pe termen lung și în ceea ce privește stabilitatea în regiunea Mării Negre, această regiune constituind un element important al securității euro-atlantice.

Menționăm că este pentru prima dată când atât Alianța, cât și Uniunea Europeană acordă (cel puțin în declarații) o atenție atât de mare regiunii Mării Negre. Faptul că Rusia a anexat Crimeea și a schimbat frontierele în zona Mării Negre a dus deja la un contact direct, de pe poziții de neîncredere, între flota rusească a Mării Negre și forțele navale ale țărilor NATO și ale Uniunii Europene care se află în Marea Neagră. Miza este foarte mare, întrucât Marea Neagră este inclusă deopotrivă în proiecte rusești și occidentale în ceea ce privește transportul energetic și exploatarea resurselor energetice din zonă, în combaterea rețelelor teroriste, traficante și ale criminalității organizate transfrontaliere, în controlul navigației și asigurarea securității țărilor riverane, în realizarea și menținerea unui mediu de securitate nonconflictual, cu toate că împrejurările nu sunt deloc favorabile. În proximitatea Mării Negre, există nu doar conflicte înghețate, cum sunt cele din Caucaz și Transnistria, ci și conflicte în desfășurare, cum sunt cele din Siria, din Irak, din Orientul Apropiat și mai ales cele generate de apariția și ofensiva rapidă a Statului Islamic, care deține deja două regiuni în Irak și trei în Siria. În harta viitorului mare stat islamic, așa cum a fost ea publicată pe siturile acestei organizații teroriste foarte periculoase, se află toate teritoriile dintre nordul Africii și până la granița cu China, între Oceanul Indian și centrul și estul Europei, inclusiv România, Ungaria și o parte din Ucraina, ca și toate țările din Asia Centrală.

Pe axa Marea Neagră-Marea Baltică sunt situate Țările Baltice (Estonia, Letonia, Lituania) Belarus și Ucraina. Axul geopolitic Marea Neagră-Marea Baltică de-a lungul căruia se produce, azi, o nouă separare Est-Vest, adică o nouă cortină, un fel de nouă linie Huntington (cea pe care profesorul de la Harvard o trăgea pe harta Europei între civilizația occidentală și cea ortodoxă), dar de o altă factură (de factură geopolitică) trece pe la est de Țările Baltice, pe la vest de Belarus și chiar prin inima Ucrainei. Deja în Marea Baltică, în Polonia, în Estonia, în Letonia, în Lituania, în România și în Marea Neagră sunt dispuse elemente ale NATO, prevăzute prin planul de reactivitate, iar Rusia, la rândul ei, menține la frontiera cu Ucraina și în cele două mări elemente importante ale dispozitivului său.

Flota rusească a Mării Negre (ca și cea a Mării Baltice, cea a Nordului și cea a Oceanului Pacific) este în curs de modernizare (deja câteva submarine din clasa Kilo, modernizate, și unele nave de suprafață sunt la cheu, în timp ce apărarea rusească de litoral, sol-aer și cea antinavă a primit, cu puțin timp în urmă, câteva, care au fost observate prin sistemele de cercetare cosmică, aeriană și terestră ca desfășurând deplasări (coloane de blindate, incursiuni rapide peste frontiera ucraineană etc.) și chiar acțiuni de luptă, dar Moscova a negat tot timpul amestecul ei în criza ucraineană.

Summitul NATO din Țara Galilor a formulat, prin declarațiile sale, un avertisment pentru Rusia, iar Rusia a răspuns în același stil acestui avertisment, continuând să pună în aplicare politicile sale îndeosebi în zona Mării Negre, a estului Ucrainei și pe axa Marea Neagră-Marea Baltică.

Probabil că, într-un timp relativ scurt, comunitatea internațională va lua act și va accepta realitatea din Ucraina, Uniunea Europeană continuându-și acțiunile, politicile de vecinătate liniștită, influența în cadrul Parteneriatului estic și ameliorându-și relațiile cu Rusia. Dar criza izbucnită aici arată că mediul de securitate este departe de a accepta optimizări benefice și liniștite.

NATO și-a reafirmat însă unitatea, integralitatea, coerența și capacitate de a se reactiva, iar acest fapt nu constituie altceva decât o consolidare a politicilor și strategiilor de securitate și apărare a arealului euroatlantic, la adăpostul cărora țările de aici să-și poată continua în liniște politicile de conviețuire, de parteneriat și de dezvoltare durabilă. Dar de aici nu rezultă că nu există pericolul recrudescenței unor noi conflicte și chiar al unor noi războaie devastatoare.

Concluzii

1. Criza ucraineană a demonstrat, încă odată, cât de mari sunt vulnerabilitățile mediului de securitate și cât de complicate și de surprinzătoare sunt pachetele de pericole și amenințări care țin mai ales de configurări și reconfigurări geopolitice. După spargerea bipolarității și încheierea Războiului Rece, lumea nu s-a reșezat. Noile confruntări se situează în aceleași areale geopolitice, care țin de controlul frontierelor, al zonelor cu resurse, al marilor platforme geoenergetice și geoeconomice. Marile puteri se comportă în continuare ca mari puteri, iar preocupările lor pentru a-și asigura vaste zone de siguranță strategică sunt aproape aceleași ca și acum un secol, dar în condițiile unui risc imens, care tinde către limitele sale extreme.

2. Nu știm dacă cea mai mare amenințare la adresa păcii și securității lumii și, mai ales a Europei o reprezintă Rusia, o Rusie care a ieșit din cădere liberă și care, iar se reînarmează și începe să reacționeze. Este însă cert că Rusia are un rol de jucat atât în spațiul asiatic, cât și pe falia Marea Neagră-Marea Baltică, cele două mări reprezentând, în continuare, culoarele ei principale de ieșire europeană la Oceanul cald, foarte important pentru dezvoltarea unei puteri maritime și a unei economii care să conteze. Interesant este că Rusia începe să reasocieze vechilor ei

politici de gestionare a spațiilor de interes geopolitic și o componentă militară importantă. Două dintre cele patru comandamente strategice militare multifuncționale ale Rusiei sunt situate exact la nivelul acestor culoare strategice maritime: Sankt Petersburg și Rostok pe Don. De unde rezultă și atenția strategică deosebită pe care Rusia o acordă axei Marea Neagră-Marea Baltică și construcției geopolitice din această parte de lume.

3. Reactivitatea NATO, efortul Rusiei pentru transformarea Organizației de la Shanghai într-o alianță politico-militară, dotarea flotelor cu douăzeci de submarine nucleare dintr-o nouă generație, anexarea peninsulei Crimeea și revigorarea politicilor rusești de forță pot fi interpretate ca modalități de reechilibrare a raporturilor strategice între marile puteri nucleare, dar și ca noi surse de tensiuni mai ales pe axul european Marea Neagră-Marea Baltică, într-o perioadă în care ar trebui să primeze politicile și strategiile de confluență și conexiune euro-asiatică. Enclava Kaliningrad, Transnistria și, iată, acum, Crimeea consolidează aliniamentul strategic avansat și relevă destul de clar intenția Rusiei nu atât de apărare înaintată, cât mai ales de cap de pod geopolitic care poate fi oricând reconfigurat în defavoarea țărilor din zonă. În acest areal de interes geopolitic și geostrategic pentru Rusia se află, bineînțeles, și spațiul românesc, ca spațiu al NATO și al Uniunii Europene, în situația în care se reactivează direcția de învăluire strategică a Ucrainei: Crimeea, Odessa, Transnistria.

BIBLIOGRAFIE

- COHEN Stephen F., *Hérétiques contre faucons*, <http://www.monde-diplomatique.fr/2014/10/COHEN/50877>
- Declarația Summitului din Țara Galilor publicată de șefii de state și de guverne participanți la reuniunea Consiliului Atlanticului de Nord ținută în Țara Galilor la 4 și 5 septembrie 2014*, http://www.nato.int/cps/fr/natohq/official_texts_112964.htm?selectedLocale=fr
- Discursul lui Vladimir Putin din 18 martie 2014*, http://romanian.ruvr.ru/2014_03_21/Discursul-lui-Vladimir-Putin-din-18-martie-2014-7878/
- GRUNDERBEEK Pierre Van, *La Russie, l'Ukraine, la Crimée et la bague de fiançailles*, <http://www.mondialisation.ca/la-russie-lukraine-la-crimee-et-la-bague-de-fiancailles/5415269>

ISZURIN Flavien, *Développement de la solidarité asiatique: le cas de l'Organisation de coopération de Shanghai*, <http://blog-famgbf.com/dir/blog/developpement-de-la-solidarite-asiatique-le-cas-de-lorganisation-de-cooperation-de-shanghai/>

MEARSHEIMER John, *Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault*, <http://www.foreignaffairs.com/articles/141769/john-j-mearsheimer/why-the-ukraine-crisis-is-the-west-s-fault>

Revista *Univers Strategic* numerele 17, 18 și 19 din 2014.

VĂDUVA Gheorghe, *Geopolitica. Teorii. Areale. Falii. Conexiuni. Excurs geopolitic*, Societatea Scriitorilor Militari, București, 2013.

